

ISTORIJA MEDICINE *HISTORY OF MEDICINE*

Medicinski fakultet, Novi Sad

Istorija medicine
History of medicine
UDK 61-05:61:93:616.1

ULOGA AKADEMIKA STANOJA STEFANOVIĆA U ORGANIZOVANJU NASTAVE NA MEDICINSKOM FAKULTETU U NOVOM SADU I NJEGOV DOPRINOS RAZVOJU INTERNE MEDICINE - POVODOM 10 GODINA OD SMRTI (1911-1991)

*THE ROLE OF ACADEMICIAN STANOJE STEFANOVIĆ IN ORGANIZATION OF TEACHING
ACTIVITIES AT THE FACULTY OF MEDICINE IN NOVI SAD AND HIS CONTRIBUTION TO
DEVELOPMENT OF INTERNAL MEDICINE (ON THE 10TH ANNIVERSARY OF DEATH: 1911-1991)*

Kosta POPOVIĆ

Sažetak - Prikazana je uloga akademika Stanoja Stefanovića u organizovanju nastave iz interne medicine i patološke fiziologije na Medicinskom fakultetu u Novom Sadu, kao i njegov doprinos razvoju interne medicine u Novom Sadu i Pokrajini. Hronološki je izneto prerastanje Internog odeljenja Glavne pokrajinske bolnice u modernu kliniku sa interne bolesti.

Ključne reči: Interna medicina + istorija; Slavne ličnosti; Godišnjice i značajni događaji

Posle osnivanja Medicinskog fakulteta u Novom Sadu oktobra 1960. godine, nastava iz pretkliničkih predmeta uspešno se odvijala tokom prve dve školske godine, po programu beogradskog Medicinskog fakulteta. Tome su doprineli profesori, poreklom iz Vojvodine, koji su prešli na novosadski fakultet sa drugih medicinskih fakulteta, i eminentni nastavnici beogradskog medicinskog fakulteta koji su, pod teškim uslovima, dolazili u Novi Sad i održavali nastavu. Među njima su bili profesor anatomije dr Siniša Radojević, profesor hemije dr Pavle Trpinac i profesor patologije dr Živojin Ignjačev.

Pošto je u trećoj školskoj godini studija 1962/63. po programu trebalo da počne nastava kliničkih predmeta, i to Interne medicine, koja traje dve školske godine, bilo je neophodno da se što pre reše problemi oko izvođenja teoretske i praktične nastave tog predmeta i da se spremno dočekaju studenti treće godine. Lekarski kadar tadašnjeg Internog odeljenja Glavne pokrajinske bolnice u Novom Sadu, čiji je načelnik bio primarijus dr Dimitrije Stanulović, brojao je 14 lekara, od kojih 9 specijalista internista i 5 specijalizanata, a posteljni fond odeljenja je iznosio 153 bolesničke postelje, rasporedene u tri stare bolničke zgrade. Lekarski kadar je bio na potrebnoj stručnoj visini, ali niko od njih nije pre toga bio uključen u fakultetsku nastavu, sem primarijusa Stanulovića, koji je kao mlad lekar bio dve godine asistent na Institutu za patologiju beogradskog Medicinskog fakulteta kod čuvenog profesora Đorđa Joanovića, da bi kasnije specijalizirao interne bolesti i usavršavao se na vodećim internim klinikama u zemlji i Nemačkoj. On je imao široko medicinsko obra-

zovanje, višegodišnje praktično iskustvo, a među prvima u našoj sredini sagledao značaj biohemije i laboratorijske službe za potrebe kliničke medicine.

U tim okolnostima akademik Stanoje Stefanović, redovni profesor Medicinskog fakulteta u Novom Sadu, koji je imao veliko pedagoško i kliničko iskustvo, stečeno na beogradskoj Internoj A klinici, rešio je da pomogne da se deo lekara Internog odeljenja Pokrajinske bolnice osposobi za vođenje nastave iz interne medicine i da od njih formira nastavni kadar Medicinskog fakulteta u Novom Sadu. Time bi Interno odeljenje postalo klinička baza Medicinskog fakulteta u Novom Sadu.

Slika 1. Prof. dr Stanoje Stefanović
Fig. 1. Prof. dr Stanoje Stefanović

Profesor Stefanović se tog zadatka prihvatio sa istim entuzijazmom, sa kojim je nakon povratka iz nemačkog zarobljeništva 1945. godine obnavljao rad polusrušenog Medicinskog fakulteta u Beogradu. Rodom iz Vojvodine, on je bio dodatno motivisan da se prihvati te misije. Istovremeno sa zadatkom oko uspostavljanja teoretske i praktične nastave iz Interne medicine, on je odlučio da na trećoj godini medicinskih studija uvede predmet Patološka fiziologija kliničkog usmerenja, što je tada u našoj zemlji bilo prвина. Zbog toga je 1962. godine profesor Stefanović prihvatio dužnost prvog šefa novoosnovane združene Katedre za internu medicinu s fiziologijom i za patološku fiziologiju Medicinskog fakulteta u Novom Sadu. Kao redovni honorarni profesor na toj dužnosti ostao je od 1962. do 1965. godine posvetivši se kadrovskom osposobljavanju i uhođavanju nastave iz tih predmeta. Kada je 1962. godine Glavna pokrajinska bolnica postala Klinička bolnica, njeno Interno odeljenje je dobilo naziv Klinika za interne bolesti. Krajem školske 1961/62. godine izabrani su prvi nastavnici i asistenti na predmetu Interna medicina: upravnik Klinike za interne bolesti primarijus dr Dimitrije Stanulović za vanrednog profesora, dr Stevan Milovanov za višeg predavača, dr Aleksandar Svirčević i dr Ljubica Spevak za docente. Za asistente na istom predmetu izabrani su: dr Teodor Kovač, dr Kosta Popović, dr Petar Tepavčević i dr Svetislav Trifunović. Izabran je i dr Laslo Tot, koji je posle tri godine prekinuo radni odnos. Istovremeno su na predmetu Patološka fiziologija izabrani: šef Laboratorije dr Zora Radujkov za docenta, a za asistente dr Aleksandar Lučić i dr Radoslav Borota. Izabran je dr Aleksandar Stajkovac, koji je posle četiri godine napustio tu dužnost. Sa navedenim kadrom počela je 1. oktobra školska 1962/63. godine, za 83 upisana studenta III godine, nastava iz Interne medicine i nastava iz Patološke fiziologije.

U početku je sva predavanja iz oba predmeta držao profesor Stefanović, a predavanjima su sa studentima prisustvovali nastavnici i asistenti. On je u svojim predavanjima iznosio najnovija saznanja iz određenih oblasti, uporedo sa svojim kliničkim i naučnim iskustvima. Bio je izuzetan govornik, sposoban da jasno izloži i najkomplikovanije probleme i stalno održava budnom pažnju slušalaca. Na njegova predavanja dolazili su i lekari sa drugih klinika i nastavnici sa drugih fakulteta. Pošto tada još nije bio završen amfiteatar Medicinskog fakulteta, predavanja su održavana u amfiteatru Poljoprivrednog fakulteta. U njega se dolazilo ranije da se zauzme mesto, pogotovo studenti koji su vodili beleške, jer još nije bilo naših udžbenika iz tih predmeta, nego su od beležaka sastavljana skripta. Profesor Stefanović je kasnije prepuštao pojedina predavanja novoizabranim nastavnicima i prisustvovao njihovoj promociji. Predavaču nije dozvoljavao da koristi podsetnik. U praktičnoj nastavi, koja se održavala na Klinici za interne bolesti, učestvovao je zajedno sa svim

nastavnicima i asistentima i davao primer kako treba voditi vežbe i obilazio je grupe studenata kojima su vežbe držali asistenti. On je zahtevao da se svaki asistent dobro pripremi za vežbu, da studenti moraju aktivno učestvovati u vežbi i da je iznad svega važan pažljiv i human odnos prema bolesnicima. Nastavno osoblje je odmah prihvatilo sve njegove primedbe i savete zbog njegove neposrednosti, dobronamernosti i spremnosti da svakome pomogne. Postojao je duh dobre saradnje na zajedničkom cilju: stvaranje savremene klinike sa primernom nastavom za studente. Tome su doprineli prijateljski odnosi između profesora Stefanovića i profesora Stanulovića i njihova izvanredna saradnja.

Oba docenta izabrana na predmetu Interna medicina odbranili su doktorske disertacije u toku 1963. i 1964. godine i posle toga unapređeni u zvanje vanrednih profesora. Pošto u to vreme kod nas nije bila ustanovljena magistratura, primljeni asistenti, iako specijalisti internisti, morali su prethodno da odbrane habilitacije pred Nastavničkim većem Medicinskog fakulteta da bi stekli pravo da prijave teme doktorskih disertacija.

Praktična nastava iz Patološke fiziologije održavana je studentima III godine u Zavodu za patološku fiziologiju, koji je osnovan početkom školske 1962/63. godine i čiji je šef do 1965. bio profesor Stefanović. U to vreme Zavod je imao samo jednu vežbionicu sa 25 mesta, prvo u Zavodu za fiziologiju, a potom u Zavodu za biohemiju. Nastava iz fiziologije, koja se odvijala u Institutu za tuberkulozu u Sremskoj Kamenici, počela je školske 1963/64. godine, a prvi nastavnici su bili primarijus dr Stevan Goldman, koji je još 1960. izabran za vanrednog profesora i dr Vladimir Zrilić, koji je 1962. izabran za docenta.

Pošto su se školske 1963/64. godine istovremeno našle dve generacije studenata na teoretskoj i praktičnoj nastavi iz predmeta Interna medicina, studenti III i IV godine, bilo je potrebno da se poveća nastavni kadar, naročito za praktičnu nastavu na Klinici za interne bolesti, pa su ostali lekari sa te klinike angažovani u svojstvu honorarnih saradnika. Među njima su bili dr Vladislav Vuković, dr Lazar Lepšanović, dr Vladimir Ilić, dr Miodrag Živanović, dr Dražen Fele i dr Živojin Stamenković, koji su kasnije izabrani za asistente.

Sticajem srećnih okolnosti Klinika za interne bolesti je 1964. godine dobila novu zgradu. Te godine je završena nova četverospratna zgrada namenjena za stacionar Klinike za hirurške bolesti. Novi upravnik Hirurške klinike i stručni kolegijum, nisu bili zadovoljni što je ta zgrada podignuta podalje od postojećih operacionih sala, koje su bile u starnim zgradama, ali nije bilo mogućnosti da se uz novu zgradu dozida blok sa operacionim salama. Rešenje je nađeno usvajanjem predloga profesora Stanulovića po kome je Klinika za interne bolesti ustupila svoje prostorije u starim zgradama hirurškoj klinici, a ona

se uselila u novu zgradu. To je omogućilo Klinici za interne bolesti da poveća broj bolesničkih postelja na 200, da pruži udobniji smeštaj svojim bolesnicima i da poboljša uslove za izvođenje praktične nastave. Sem toga, omogućeno je da se u zgradu smesti prijemna ambulanta, klinička laboratorija, administracija i pojedini kabineti, a takođe da se izvrši raspodela bolesnika prema njihovim oboljenjima, odnosno pojedinim granama interne medicine. Tada je na I spratu smešteno Kardiološko odeljenje, čiji načelnik je bio viši predavač dr Stevan Milovanov, a kasnije je otvorena i Koronarna jedinica čiji je šef bio asistent dr Svetislav Trifunović. Na II spratu se nalazilo Pulmoško odeljenje čiji načelnik je bila docent dr Ljubica Spevak i na njemu je otvoren Kabinet za ispitivanje plućnih funkcija koji je vodio primarijus dr Dejan Ognjanović. Na III spratu je bilo Gastroenterološko odeljenje čiji je načelnik bio docent dr Aleksandar Svirčević i tu je bio Kabinet za endoskopiju. Na IV spratu su se nalazila tri odseka: Nefrološki odsek čiji šef je bio asistent dr Petar Tepavčević i gde je kasnije osnovan Kabinet za imunologiju, Endokrinološki odsek čiji je šef bio asistent dr Teodor Kovač i Hematološki odsek čije šef je bio dr Kosta Popović, u okviru koga je bio Hematološki kabinet sa citološkom laboratorijom. Endokrinološko odeljenje je osnovalo i dobro razvilo Antidijabetičnu službu, koja je bila smeštena u Poliklinici, u kojoj su sva odeljenja i odseci imali svoje specijalističke ambulante. Takav raspored na Klinici za interne bolesti u kojoj su bile zastupljene sve grane interne medicine omogućavao je kompletnu edukaciju studenata iz celokupne interne medicine.

Pod takvim okolnostima uspešno je proticala teoretska i praktična nastava iz Interne medicine studentima III i IV godine, tokom školske 1962/63, 1963/64. i 1964/65. godine, a takođe i iz Patološke fiziologije, uz učešće i pod nadzorom profesora Stanoja Stefanovića, koji je nastavno osoblje edukovao i kako treba održavati ispite. On je tada zaključio da je nastavni kadar Klinike za interne bolesti postao sposoban da sam izvodi teoretsku i praktičnu nastavu iz interne medicine, a isto i za nastavni kadar iz Patološke fiziologije. Na njegov predlog je za šefa združene Katedre umesto njega, 1965. izabran vanredni profesor dr Dimitrije Stanulović, a za upravnika Zavoda za patološku fiziologiju, umesto njega, docent dr Zora Radujkov.

Uspešan završetak misije profesora Stefanovića na organizovanju nastave iz Interne medicine i Patološke fiziologije na Medicinskom fakultetu u Novom Sadu nije bio kraj njegovog angažovanja na razvoju stručnog i naučnog rada nastavnika i saradnika oba predmeta. On je i dalje dolazio da drži predavanja od posebnog značaj, na poslediplomskim studijama i kao konsultant Klinike za interne bolesti. Bio je mentor mnogim lekarima koji su pripremali disertacije i davao savete u pogledu njihovih naučno-istraživačkih radova. Kod njega je veći broj inter-

nista polagao specijalistički ispit. Pod njegovim uticajem formirao se znatan broj vrsnih stručnjaka i univerzitetskih nastavnika. Iako jedan od vodećih hematologa u našoj zemlji, on se uspešno bavio bolestima jetre, problemom gojaznosti i ishrane i poremećajem lipida i među prvima je iznostio savremene poglede na te probleme. On je smatrao da svaki lekar koji želi da se detaljno bavi jednom užom oblasti interne, mora prethodno da temeljno upozna celokupnu internu medicinu. Profesor Stefanović je učestvovao kao predavač na skoro svim medicinskim stručnim i naučnim skupovima u Vojvodini, na Internističkim danima u Subotici, Somborskim medicinskim danima i drugim. Zajedno sa profesorom Stanulovićem i lekarima Interne klinike iz Novog Sada gostovao je kao predavač na brojnim sastancima Internističke sekcije po medicinskim centrima Vojvodine, a internisti iz Novog Sada su redovno odlazili u Beograd na sastanke Srpskog lekarskog društva na kojima je on, sa lekarima njegove Interne A klinike, čiji je postao direktor, iznosio njihova klinička iskustva i rezultate naučnog rada. Blagodareći zbliženju dveju internih klinika na Kliniku za interne bolesti u Novom Sadu prenete su sa beogradske Interne A klinike mnoge, kod njih proverene, dijagnostičke i terapijske metode.

Međutim, vremenom je Klinika za interne bolesti u Novom Sadu pretrpela znatne promene. Profesor Stanulović, koji je 1970. godine postao redovni profesor, penzionisan je 1974. godine. On je dočekao da njegovi prvi asistenti odbrane doktorske disertacije i postanu docenti. Njega je na dužnosti upravnika Klinike i šefa Katedre za interne bolesti s fiziologijom zamenio profesor Aleksandar Svirčević, pošto je 1968. Patološka fiziologija oformila posebnu katedru. Reorganizacijom nastave Interne medicine 1974. Pulmoško odeljenje zajedno sa svojim nastavnikom profesorom dr Ljubicom Spevak, nastavnim kadrom, osobljem i Kabinetom priključeno je Institutu za plućne bolesti i tuberkulozu u Sremskoj Kamenici. Zatim je 1977. u okviru integracionih procesa i formiranja Instituta za kardiovaskularne bolesti u Sremskoj Kamenici sa Interne klinike prešlo Kardiološko odeljenje sa Koronarnom jedinicom, višim predavačem dr Stevanom Milovanovim, profesorom dr Svetislavom Trifunovićem i celim lekarskim kadrom i osobljem. Nakon toga je na četiri sprata Klinike za interne bolesti načinjen sledeći raspored: na I spratu je smeštena Klinika za nefrologiju sa kliničkom imunologijom, na II spratu Klinika za endokrinologiju, na III spratu Klinika za gastroenterologiju i hepatologiju, i na IV spratu Klinika za hematologiju. Upravnici tih klinika bili su nekadašnji prvi asistenti profesora Stefanovića. Kasnije je zajednička Klinika za interne bolesti preimenovana u Institut za interne bolesti.

Profesor Stefanović nije ni posle svog penzionisanja 1978. prekinuo saradnju sa svojim učenicima i saradnicima iz Novog Sada. On se posvetio pisanju

monografija i dopunjavanju već objavljenih iz celokupne Interne medicine i njenih posebnih grana, hematologije i bolesti jetre, unoseći u njih svoje ogromno kliničko iskustvo i rezultate svojih istraživanja, zajedno sa iznošenjem savremenih svetskih dostignuća iz tih oblasti. Veliku pažnju obratio je pisanju Patološke fiziologije, odnosno Specijalne kliničke fiziologije, pošto je smatrao osnovom za razumevanje interne medicine. Tim svojim monografijama on je popunio prazninu koja je postojala u našoj medicinskoj literaturi. Sve monografije su doživele više izdanja, koja su uvek dopunjavana. Profesor Stefanović je bio naročito ponosan što je u poslednjim izdanjima Specijalne kliničke fiziologije i Hematologije poverio pisanje pojedinih poglavlja svojim nekadašnjim učenicima i saradnicima sa novosadskog i beogradskog

Medicinskog fakulteta i što su ih oni uzorno napisali. U monografiji Specijalna klinička fiziologija, izdanju iz 1990. sa 1211 strana (Medicinska knjiga Beograd-Zagreb) učestvovali su kao autori pojedinih poglavlja sledeći profesori Medicinskog fakulteta u Novom Sadu: Borota dr Radoslav, Fele dr Dražen, Kovač dr Teodor, Kulauzov dr Milenko, Lepšanović dr Lazar, Lučić dr Aleksandar, Popović dr Kosta, Svirčević dr Aleksandar i Tepavčević dr Petar. U monografiji Hematologija, izdanju iz 1989. sa 1350 strana (Medicinska knjiga Beograd-Zagreb) učestvovali su kao autori pojedinih poglavlja sledeći profesori Medicinskog fakulteta u Novom Sadu: Lučić dr Aleksandar, Pejin dr Dušan i Popović dr Kosta. Profesor Stefanović je u tome video jedan od najdražih dokaza uspeha svoje misije u Novom Sadu.

Literatura

1. Spomenica Medicinskog fakulteta Novi Sad, 1960-1970. i 1960-1980. Novi Sad.
2. Popović K. Akademik prof. dr Stanoje Stefanović. Med Pregl 1991;1-2:
3. Stefanović S. Sećanja. Letopis Matice srpske, Novi Sad, 1979; jul-avgust.

Summary

This paper presents the role of Academician Stanoje Stefanović in organization of teaching activities in internal medicine and physiopathology at the Faculty of Medicine in Novi Sad as well as his contribution to development of internal medicine in Novi

Sad and Province of Vojvodine. It also deals with chronological evolution of the Department of Internal Medicine of the General Provincial Hospital into a modern Clinic of Internal Diseases.

Key words: Internal Medicine + history; Famous Persons; Anniversaries and Special Events

Rad je primljen 15. X 2001.

Prihvaćen za štampu 29. X 2001.

BIBLID.0025-8105:(2001):LIV:11-12:553-556.